

Tóth Zoltán Balázs

Magyarország válaszlépései a pénzmosással és terrorizmusfinanszírozással kapcsolatos kihívásokra

Hungary's Responses to the Challenges Related to Money Laundering and Financing Terrorism

ÖSSZEFOGLALÁS

A pénzmosással és terrorizmusfinanszírozással összefüggő kockázatok azonosítása minden állam jól megfogalmazható érdeke. A kockázatok csökkentéséhez több esetben határokon átnyúló intézkedésekre és nemzetközi szervezetekre van szükség ahhoz, hogy az államok a bűnszervezetekkel és terrorista szervezetekkel szemben felvegyék a küzdelmet.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: D02, D73, F33, G28

Kulcsszavak: pénzmosás, terrorizmusfinanszírozás, Európa Tanács, Magyarország

SUMMARY

Identifying the potential risks in connection with money laundering and the financing of terrorism is in the best interest of every state. In order to reduce these risks, states and international organizations need trans-border cooperation to fight criminal organizations and terrorist groups.

Journal of Economic Literature (JEL) codes: D02, D73, F33, G28

Keywords: money laundering, financing of terrorism, Council of Europe, Hungary

TÓTH ZOLTÁN BALÁZS, PhD-hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, alapító, Politikai Spektrum Alapítvány (toth.zoltanbalazs@gmail.com).

A pénzmosással és terrorizmusfinanszírozással összefüggő bűncselekmények feltárása minden állam jól körülhatárolható érdeke. Ezen bünelkövetési formák túllépnek a gazdasági bűncselekmények körén, és egyaránt kihatnak az állam nemzetbiztonsági, gazdasági és politikai biztonságára.

A pénzmosás mint tevékenység a bűncselekmények elkövetéséből származó pénz bankrendszerbe történő becsatornázását jelenti, azaz a rejtett gazdaságból származó bevételek „tisztára mosását” (Lentner–Zéman, 2017:19–21). A terrorizmusfinanszírozás ezzel ellentétben kivon a bankrendszerből bizonyos mennyiségű pénzt, hogy azt fedőszervezeten keresztül vagy közvetlenül eljuttassa a címzettekhez.

Jóllehet a pénzmosással és terrorizmusfinanszírozással összefüggő tevékenységeket eltérő érdekek mozgatják, mégis szoros a kapcsolódás a két jelenség között. Egyfelől a pénzügyi rendszer szabályozását úgy kell kialakítani, hogy az felismerje a kockázatos pénzmozgásokat – például nagy összegű készpénz letétbe helyezése, illetve felvétele –, amelyet folyamatos monitoringtevékenység támogat. Másfelől a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás között – elsősorban a fejlődő országokban – összefonódás figyelhető meg, amely kapcsán a két bünelkövetési forma szigorú szétválasztása nem lenne szerencsés.

Jelen tanulmány arra fókuszál, hogy feltárja a pénzmosással és terrorizmusfinanszírozással összefüggő kockázatokat Magyarország esetében. Az első fejezet áttekinti az elmúlt években végbemenő főbb jogi és pénzügyi változásokat, egyben nemzetközi kitekintéssel sorra veszi az országot fenyegető kockázatokat. A második fejezet az Európa Tanács szak-

bizottságának vizsgálatára fókuszál, amely a pénzmosással és terrorizmusfinanszírozással kapcsolatos kockázatokat azonosította. A vizsgálat nyomán több ajánlást is megfogalmazott a magyar jogrendszer fejlesztésére, amely kapcsán számos változás látott napvilágot. A harmadik fejezet ezen változásokat veszi sorra.

A MAGYAR ÁLLAM PÉNZMOSÁSSAL ÉS TERRORIZMUSFINANSZÍROZÁSSAL ÖSSZEFÜGGŐ KOCKÁZATAI

A 2010-es és 2014-es országgyűlési választásokon kormányra jutó pártszövetség alapjaiban átformálta Magyarország közjogi, közpénzügyi rendszerét. A közjogi rendszer tekintetében mérföldkőnek számított az új Alaptörvény 2012. január 1-jén történő hatálybalépése. Az 1990-es rendszerváltást követően ugyan voltak kísérletek egy új alkotmány elfogadására, mégis több mint két évtizedet kellett várni ahhoz, hogy a nemzetközi standardokhoz és a modern kor elvárásaihoz illeszkedő okmány szülessen. Az Alaptörvénnyel kéz a kézben számos egyéb kiemelt jelentőségű jogszabály született vagy módosult – kiemelendő például a Büntető törvénykönyv és a Polgári törvénykönyv.

Az Alaptörvény tekintetében érdemes aláhúzni, hogy szigorú kereteket állít fel az éves költségvetés elfogadása és az államadósság elleni harc szempontjából, valamint kiemelt szereplőként kezeli a Magyar Nemzeti Bankot, az Állami Számvevőszéket, illetve a Költségvetési Tanácsot. Minderre azért van szükség, mivel az egyik legfőbb makrogazdasági adatnak számító államadósság és államháztartási hiány túlságosan magas mértéke megrengetheti az országba vetett bizalmat, ami spirálként gyűrűzik tovább az állam működésére, a

közszolgáltatások és közjavak minőségére, illetve az állami kötelezettségvállalások teljesítésére (Lentner, 2017:14).

A közpénzügyi rendszer tekintetében a kormányzó pártszövetség nyíltan megkérdőjelezte a neoliberális paradigma létjogosultságát, mivel a 2008-as gazdasági válság rámutatott arra, hogy az addig regnáló rend nem képes biztosítani a kulcsfontosságú pénzügyi piacok és a pénzügyi intézményrendszer stabilitását.¹ A neoweberianus alapokról újradefiniált magyar állam a nemzetgazdaságban betöltött szerepét is megváltoztatta.

A neoliberális gyökerektől történő távolodás nem egyedi, hiszen a 2008-as gazdasági világválság nyomán látható volt akár az Egyesült Államok, akár az Európai Unió válságkezelési mechanizmusai kapcsán, hogy csak az aktívabb állami beavatkozás jelenthet megoldást a nemzetgazdasági és társadalmi problémákra egyaránt. A piac mint önszabályozó, önkorrekcióra képes intézmény ideáljának elutasításával párhuzamosan, Magyarországon olyan intézkedések láttak napvilágot, mint a közteherherviselés kiterjesztése, a Magyar Nemzeti Bank működésének átalakítása,² a nemzetgazdaság reorganizációja és revitalizációja, illetve az ezekkel összefüggő társadalmi folyamatokba történő közvetlen beavatkozás.

A fentiekkel összhangban kezdődött el a munkanélküliségi ráta állami beavatkozással történő csökkentése – közfoglalkoztatási program –, a nemzetgazdaság legfontosabb pillérét jelentő kis- és középvállalkozói szektor bürokratikus és pénzügyi terheinek csökkentése, amely alapvetően igazodik a 2014–2020-as uniós programozási szakaszban lefektetett gazdaságfejlesztési irányhoz (Kondor, 2017:72).

A megváltozott jogi és közpénzügyi gondolkodás nyomában járó változások lehetőséget teremtettek arra, hogy a pénzmosással és terrorizmusfinanszírozással összefüggő szabályozások is változzanak, illetve lekövezzék a nemzetközi trendet. Ennek Magyarország szempontjából is stratégiai fontosságú jelentősége van.

1. Magyarország földrajzi helyzetéből adódóan több, nem uniós országgal is határos. A polgárháborúval sújtott Ukrajna egyidejűleg több kockázatot is hordoz a vele szomszédos országok szempontjából, ezek közül kiemelendő a szervezett bűnözés. A World Economic Forum 137 országot tartalmazó listáján (WEF Organised Crime Index) Ukrajna a 113. helyet foglalja el, Olaszországot leszámítva ennél csak törékeny fejlődő országok kaptak rosszabb besorolást.³ A szintén szomszédos Szerbia ugyanezen a rangsorban a 107. helyre fért fel, ennél fogva két szomszédos állam felől érkező fenyegetésekkel kell szembenézni.

2. Hasonlóképpen a földrajzi elhelyezkedésből fakadóan, Magyarország egyes bűnelkövetési módok esetében tranzit- és célország is egyben. Tranzitjellegéből adódóan így is folyamatosan küzd az Ázsiából és Törökországon keresztül érkező drogcsempészéssel, és ugyancsak tranzit-, illetve származási ország az emberkereskedelem tekintetében (Drog Fókuszpont, 2017:126).

3. Az arab tavasz nyomán az Európai Unió észak-afrikai és közel-keleti „védőgyűrűje” megbomlott, a polgárháborúval sújtott, illetve a sok esetben egyre rosszabb kilátásokkal bíró országok irányából megindult a tömeges migráció. A 2015/2016-os migrációs válság következtében Magyarország közjogi rendsze-

re részelemeiben átalakult. Az Alaptörvény 2016-ban beemelte a különleges jogrendek közé a terrorveszélyhelyzet kategóriáját, kiépült a jogi és fizikai határzár, valamint megkezdődött a központi közigazgatási intézmények védelmi felkészítése (Tóth, 2016:100–114). Továbbá a szíriai, iraki és jemeni polgárháborúval párhuzamosan, a Közel-Kelet Irán és Száúd-Arábia hadszínterévé alakult át, amely küzdelmet a NATO-tagállam Törökország geopolitikai érdekei és beavatkozásai is árnyalnak.

4. Az előző ponttal összefüggésben érdemes megjegyezni, hogy az Európai Unió közvetlen geopolitikai környezetén túl számos fejlődő ország hordoz kockázatokat. A törékeny államok politikai vezetése több esetben összefüggésbe hozható bűnszervezetekkel, illetve terrorista szervezetekkel, míg utóbbiak védelmet élveznek, addig a politikai elit újabb fegyveres erőkkkel biztosítja be magát. Ezen országok esetében a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás szintet lép, amely gyakorlatot csak nemzetközi szervezetek lehetnek képesek mérsékelni.

5. Fejlett és fejlődő országoknak egyaránt meg kell küzdeniük olyan globális szinten értelmezhető kockázatokkal, mint az éghajlatváltozás, a határokon átívelő fegyverkereskedelem vagy a jelen tanulmány szempontjából releváns terrorizmus. A terrorizmust mint jelenséget egyfelől nemzetbiztonsági, másfelől gazdasági oldalról szükséges kezelni, jelen tanulmány elsősorban az utóbbira koncentrál. Jóllehet a radikális és terrorista szervezetek „művelési költségei” számottevően alacsonyabbak az okozott károkhoz képest, mégis minden művelethez szükség van anyagi erőforrásokra, illetve gondoskodni kell a szervezet mű-

ködéséről (Gál, 2016:84–85). Ezen szervezetek különböző forrásokból tehetnek szert bevételekre, adományozás – mely elsősorban készpénzben történik –, a kereskedelmi bankrendszeren keresztül történő tranzakciók, karitatív szervezetek és vállalkozások működtetése révén stb. Az államoknak ennél fogva több nemzetgazdasági szereplőt is folyamatos monitoring alá kell vonni, illetve olyan eljárásokat szükséges kidolgozni, amelyek automatikusan jelzik a kockázatokat (például kereskedelmi bankoknál készpénzbefizetés vagy nagyobb összegű átutalás).

6. A fenti kockázatokat csökkenti a gazdasági szereplők tevékenységének, valamint a pénzügyi rendszer átláthatóságának növelése. Magyarország tekintetében egyfelől ez azért is lényeges, mivel a gazdaságban számottevő mennyiségű készpénz kering, amelynek nyomon követése körülményesebb a bankoknál kezelt számlapénznél.⁴ Másfelől a magyar pénzügyi szektor legnagyobb szegmensét a bankszektor képezi, és átlagosan az ügyfelek 1-3%-a számít magas kockázatúnak (offshore cégek, külföldi ügyfelek stb.) (Moneyval, 2016:10).

A pénzügyi rendszer szabályozásánál észlelt hiányosságok olyan bűnelkövetési módoknak ágyazhatnak meg, mint a pénzmosás, bűnszervezetek ingatlanvásárlásai, embercsempészet, drogkereskedés, korrupció és a terrorista szervezetek finanszírozása. A jogi és pénzügyi kiskapukat kihasználó személyek és szervezetek árnyékgazdasága veszélyt jelent a nemzetgazdaság egészére, ráadásul további szereplőket ösztönözhet arra, hogy az adott országon keresztül bonyolítsák illegális ügyleteiket.

A fentiek alapján látható, hogy a pénzmosással és terrorizmusfinanszírozással

összefüggő kockázatok feltárására egyidejűleg jelentkezik az adott ország politikai, gazdasági és nemzetbiztonsági adottságai-ból, illetve nemzetközi szintről érkező nyomásból. A jogrendszer folyamatos és átfogó fejlesztése – mint ahogy az a 2010 és 2018 közötti időszakban megtörtént – csökkentheti a kockázatok számát, és megfelelő gyakorlatokkal azok még időben feltérképezhetővé válnak.

A továbbiakban két olyan nemzetközi szervezet vizsgálatát mutatjuk be, amely kifejezetten a pénzmosással és terrorizmusfinanszírozással kapcsolatos kockázatok feltárását és csökkentését célozza elő. Az Európa Tanács szakbizottsága, illetve a Pénzügyi Munkacsoport (*Financial Action Task Force*, FATF) célja olyan nemzetközi standardok ajánlása, amely nyomán az országok hatékonyan felléphetnek a szervezett bűnözés, illetve a terrorizmus gazdasági csatornáinak ellen. A fenti két nemzetközi szervezet vizsgálata ráhatással van a jogrendszer alakulására, amely Magyarország esetében a 2010-től folyamatosan fejlődő szabályozási környezet még átfogóbb újragondolását jelenti.

MAGYARORSZÁG A NEMZETKÖZI SZERVEZETEK GÓRCSSÓVE ALATT

Az Európa Tanács Pénzmosás és Terrorizmusfinanszírozás Elleni Szakértői Bizottsága (Moneyval) rendszeresen vizsgálja a tagállamok pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás visszaszorítását és feltárását célzó szabályozási környezetet.⁵ Ezen vizsgálatokat az OECD mellett működő FATF ajánlásai és metodológiája alapján folytatja le.

A Moneyval ötödik körös vizsgálatát 2015–2016-ban végezte Magyarországon, szorosan együttműködve a közpon-

ti közigazgatási intézményekkel. A negyedik körös vizsgálatához képest, amely 2010 januárjában zajlott, Magyarország sikerrel fejlesztette a pénzmosással és terrorizmusfinanszírozással összefüggő szabályozási környezetet, mégis, az azóta végbemenő jogszabályi változások kapcsán még mindig akadtak hiányosságok. A Moneyval vizsgálat eredményeit az úgynevezett országjelentésben publikálták 2016 szeptemberében. Az országjelentésben megfogalmazott minősítés alapján Magyarország megerősített nyomonkövetési eljárás alá került, amely következtében a kormányzat a 2017. decemberi plenáris ülésen volt köteles beszámolni az ajánlások átültetéséről. Az országjelentésben megfogalmazott számos ajánlás főbb pontjai a következők:

1. A pénzmosás és terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos kockázatok elemzése szükséges, amely révén a Magyarországot érintő fenyegetések, valamint a hazai és külföldi vagyongeneráló bűncselekmények felismerhetővé válnak. Míg a hatóságoknak akcióterv kidolgozása, addig a magánszektor képviselőinek kockázatértékelések elkészítése ajánlott. További intézkedések megtétele javasolt a készpénzben történő, nagy összegű kifizetések esetében.

2. A Magyar Nemzeti Banknak intézkedéseket kell tenni a szektorspecifikus kockázatok (bank, biztosító, befektetési szolgáltató) értékelése érdekében, hogy a pénzügyi szektorra vonatkozóan átfogó képpel rendelkezzen. Az MNB-nek és a nem pénzügyi szolgáltatók felügyeleti szerveinek olyan eljárásokat szükséges kialakítani, amelyek figyelembe veszik a pénzmosással és terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos rendszerszintű kockázatokat. Az MNB felügyeleti tevékeny-

ségének erősítése szükséges továbbá a pénzváltóként működő ügynökök, valamint az offshore társaságok és hazai gazdasági társaságok pénzügyi intézményekkel való kapcsolatait tekintetében.

3. A pénzügyi és nem pénzügyi szolgáltatók – ügyvédek, közjegyzők és készpénztranzakciókkal foglalkozó kaszinók – esetében szükséges olyan eljárások alkalmazása, amely jogi személyeknél és egyéb szereplőknél a tényleges tulajdonos azonosítására alkalmas, amelyekkel megakadályozhatóak a strómanok és fiktív cégek alkalmazásával elkövetett visszaélések. Az ügyfél-átvilágításon túl ajánlott az ügyfelekkel személyes kapcsolatban álló alkalmazottak átvilágítása is, kifejezetten magas kockázatú ügyfelek és üzleti kapcsolatok esetén.

4. A hatóságok számára biztosítani kell a naprakész céginformációs adatokat, valamint a tényleges tulajdonosi információkat. A cél az, hogy magas kockázatú személyek és társaságok ne kerülhessék el a hatóságok figyelmét azzal, hogy strómanokat bíznak meg a vállalatalapítás és -vezetés ügyeivel. Fontos továbbá, hogy a tulajdonosi körben történő változást azonnal jelezni kell a cégbíróság felé.

5. Fejleszteni szükséges a bűnüldözői szervek és az ügyészség nyomozási, vizsgálati stratégiáját és módszereit, egyben kidolgozni egy olyan egységes statisztikai nyilvántartást, amely objektív mérőszámokkal támasztja alá a pénzmosással és terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos intézkedéseket.

6. Pontosítani szükséges a terrorizmusfinanszírozás és a külföldi terrorista harcosok fogalmait, illetve fejleszteni szükséges ezen szervezetek és személyek irányában fennálló finanszírozási csatornák feltárási módszereit.

7. El kell végezni a nonprofit szféra felülvizsgálatát annak érdekében, hogy a hatóságok valós képet szerezzenek a fenyegetésekről és kockázatokról. A nonprofit szféra működésének átláthatósága és a folyamatos monitoringtevékenység hozzájárul a szervezetek által kezelt vagyoni feletti folyamatos ellenőrzéshez.⁶

8. A tömegpusztító fegyverek, valamint a kettős felhasználású termékek előállításának és kereskedelmének megakadályozása folyamatos és szigorú felügyeletet igényel az államok, akár a nemzetközi szervezetek oldaláról. A jelenlegi szabályozási környezetet az állam alatti szereplők térnyerése okán szükséges fejleszteni.

A Moneyval országjelentését alapul véve A pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni nemzeti kockázattertelésléről szóló intézkedési tervről szóló 1333/2017. (VI. 9.) Korm. határozat rendelte el a pénzügyi rendszer pénzmosással és terrorizmusfinanszírozással kapcsolatos részleges felülvizsgálatát és átalakítását. A kormányhatározat több minisztérium mellett a Magyar Nemzeti Bankot, a nyomozó hatóságokat, a vámhatóságot, nemzetbiztonsági szolgálatokat, a rendőrségről szóló törvényben meghatározott, a belső bűnmegelőzési és büntetőrendészeti feladatokat ellátó szervet, valamint a terrorizmust elhárító szervet és igazságügyi területen illetékes szervezeteket vonta be a munkába.⁷

A munka egyik eredményterméke az Európa Tanács Moneyval országjelentésben Magyarország részére megfogalmazott, pénzmosás elleni ajánlások végrehajtásáról készített akciótervről szóló 1688/2017. (IX. 22.) Korm. határozat, amely felsorolja a különböző intézmények illetékességi körébe tartozó feladatokat és határidőket.

AZ ORSZÁGJELENTÉS ALAPJÁN
VÉGREHAJTOTT JOGSZABÁLYI
VÁLTOZÁSOK

A 2016 szeptemberében publikált Moneyval országjelentés után, Magyarországnak a 2017. december 5. és 7. között megrendezett plenáris ülésen kellett bemutatnia a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás szabályozási környezetével kapcsolatos változtatásait. Az alábbiakban nézzük azon főbb intézkedéseket, amelyek szervesen illeszkednek a Moneyval országjelentésben megfogalmazott ajánlásokhoz.

1. A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvény rendelkezései kiterjednek valamennyi kockázatot hordozó szereplőre, elsősorban az ügyfél-átvilágítás, tulajdonosi információk központi nyilvántartása, pénzátutalásokkal kapcsolatos adatokra, továbbá a felügyelet tekintetében.

2. Az Európai Unió és az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról szóló 2017. évi LII. törvény a kockázatokat hordozó szereplők szankcionálása kapcsán tartalmaz rendelkezéseket. Vagyonbefagyasztással és egyéb pénzügyi korlátozó intézkedésekkel szervezetek vagy teljes országok mozgásterét lehet leszűkíteni, és időlegesen leállítani az állam nemzetközi jogokba ütköző tevékenységét, esetleg expanziós törekvéseit.⁸

3. A külföldről támogatott szervezetek átláthatóságáról szóló 2017. évi LXXVI. törvény az egyesületek és alapítványok gazdálkodását teszi átláthatóbbá, mivel a törvényben meghatározott, külföldről érkező támogatás esetén a szervezeteknek bejelentési kötelezettségük van a székhely szerinti illetékes törvényszék irányába.

4. Bővült a Magyar Nemzeti Bank szerepkörét erősítő jogszabályok köre, amelyet a Magyar Nemzeti Bank 19/2017. (VII. 19.) rendelete, valamint a Nemzetgazdasági Minisztérium 21/2017. (VIII. 3.) rendelete erősített meg. A 2010-es évet követően a Magyar Nemzeti Bank szerepvállalása túlmutat az árstabilitás biztosításán, és nagyobb figyelmet kapott a gazdasági növekedéssel, a pénzügyi stabilitással, illetve a társadalmi stabilitással kapcsolatos felelőssége (Lentner, 2015:37). A pénzügyi stabilitás pedig többek között olyan előfeltételekre épül, mint a belső és külső sokkoknak való ellenálló képesség és a kockázatok ismerete. Ha a gazdasági alrendszer átlátható, nincsenek „fekete foltok”, megteremthető a fenntartható fejlődés. Ennek érdekében fel kell lépni minden olyan szereplővel szemben, amely a szürke- vagy feketegazdaságot erősíti (pénzmosás), vagy a társadalom kohézióját és politikai rendszerét destabilizálja (terrorizmus). Nemzetközi példákon keresztül látható, hogy olyan országokban, ahol a pénzügyi rendszer nem átlátható vagy rosszul szabályozott, ott nagyobb teret hasít ki magának a szervezett bűnözés, a radikális/militáns csoportok, az embercsempészet, valamint a fegyver- és drogkereskedelem. A pénzügyi rendszer stabilitásának megőrzése mellett a nemzetbiztonság is megkívánja a fenti tényezők kiiktatását vagy minimálisra lecsökkentését, hiszen az adott ország politikai alrendszerének szervezése és a társadalmi viszonyok javítása nélkül nem végezhető eredményesen.

5. A gazdálkodási tevékenységet végző társaságok, valamint a civil szervezetek (egyesületek, alapítványok) 2018. január 1-jétől kötelesek az úgynevezett Céghelyi felületén regisztrálni, és a későbbiekben

azon keresztül lebonyolítani az elektronikus ügyintézkedést.

A Moneyval elismerte, hogy Magyarország rövid idő alatt „dicséretes előrehaladást” tanúsított, és számos terület besorolása javult (Moneyval, 2017:10). Ugyanakkor bizonyos területek még további intézkedéseket követelnek, éppen ezért a Moneyval 2018. decemberi plenáris ülésén Magyarországnak ismételt alkalma lesz alátámasztani a jogrendszer fejlesztésére irányuló erőfeszítéseit.

Magyarország nemzetközi vizsgálata a Moneyval plenáris ülésével nem ért véget, mivel vele párhuzamosan a FATF is megfigyelés alá vonta Magyarországot. A FATF célja nem kevesebb, mint világ szinten elfogadott standardok kidolgozása a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás tekintetében. A standardizálás előnye, hogy az országok erőfeszítései összehasonlíthatóvá válnak, ezáltal nyomon követhetők az egyes országok vagy országcsoportok által hordozott kockázatok.

Ugyanakkor módszertani szempontból látni kell a FATF standardizálásának, valamint az egyes országok besorolásának korlátait. Az egyes vizsgált országok jogszabályi környezete, politikai kultúrája ugyanis jelentősen eltér egymástól. Az Európai Unió bármely tagállamában a pénzmosással és terrorizmusfinanszírozással kapcsolatos intézkedések sokkal hatékonyabban fejtik ki hatásukat, mint kevésbé jól szervezett, esetleg törékeny államok esetében. A törékeny államok egyik közös jellemvonása, hogy a központi kormányzat nem gyakorolja az ország teljes területe felett az ellenőrzést, ennél fogva hiába kerülnek különböző jogszabályok bevezetésre, azok nem érvényesíthetők mindenhol.

Mindazonáltal vitathatatlan, hogy nemzetközi szinten a FATF döntő szere-

pet játszik a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás vizsgálata kapcsán, ennél fogva az egyes országok nemzetközi megítélését is képes befolyásolni. Amennyiben stratégiai szintű hiányosságokat vél felfedezni, megkezdődik az International Co-operation Review Group (ICRG) eljárás, ebben az esetben pedig joggal feltételezhető az érintett országról, hogy a pénzügyi rendszere kockázatokat hordoz.⁹

ÖSSZEGZÉS

Magyarország földrajzi helyzetéből adódóan számos kockázati tényezőnek ki van téve, ennél fogva nem meglepő, hogy a nemzetközi szervezetek, így az Európa Tanács vagy az FATF szigorúan vizsgálja a pénzmosással és terrorizmusfinanszírozással összefüggő szabályozási környezetet. Az országjelentés hatására az átfogóbb intézkedések a 2017. évben, illetve 2018. januári hatálybalépéssel megvalósultak, azonban számos területen szükséges további változásokat eszközölni. A 2018. április országgyűlési választások következtében várhatóan lassulni fog a szabályozási környezet fejlesztése, így a pénzmosással és terrorizmusfinanszírozással kapcsolatos intézkedési „kötelezettség” átnyúlik az új kormány első évére.

A pénzmosással és terrorizmusfinanszírozással szembeni küzdelem folyamatos odafigyelést igényel az államok részéről, minthogy az állam alatti szereplők – nemzetközi hálózattal rendelkező bűnszervezetek és terrorista csoportok – egyre nagyobb kihívást jelentenek. Az Európai Unió közvetlen földrajzi környezetében – Észak-Afrika és Közel-Kelet – egyre több olyan ország jelent meg az elmúlt években, amelyek magas kockázatúak, és a vizsgált téma szempontjából

egyre nagyobb odafigyelést igényelnek. A pénzmosással és terrorizmusfinanszírozással összefüggő szabályozási környezet fejlesztése ennél fogva minden uniós tagállam elemi érdeke, amely nemcsak a gazdasági biztonságot erősíti, hanem más alrendszerekre is kihatással van, végső soron pedig a fenntartható fejlődés megteremtését segíti elő.

JEGYZETEK

- ¹ Az általánosan elfogadott paradigmával szemben kritikuson fellépő hangok nem magyar sajátosság. A 2008–2009-es gazdasági világválság nyomán született válságkezelési mechanizmusok unortodox elemeket is tartalmaztak, és egyre nagyobb igény fogalmazódik meg nemzetközi szinten is arra, hogy a neoklasszikus paradigmából kilépve más elméletek hangsúlyt kapjanak (lásd Elliot, 2017).
- ² A főbb eredmények: 2013-ban bevezették az egységes makro- és mikroprudenciális intézményi rendszert, gazdasági alrendszer és hitelezési piac élénkült a Növekedési Hitelprogram segítségével, a PSZÁF funkciói és tevékenységi körei integrálódtak, felügyeleti szerepköre erősödött.
- ³ Forrás: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index-2017-2018/competitiveness-rankings/#series=EOSQ035>.
- ⁴ A Moneyval 2015-ben 110,100 milliárd euró összegre becsüli a gazdaságban a készpénzállomány mennyiségét.
- ⁵ Az Európa Tanács állandó monitoringtevékenységét végző szerve, amelynek 47 tagállama van, köztük Magyarország is.
- ⁶ A Központi Statisztikai Hivatal 2015. évi adatai alapján a 62 152 nonprofit szervezetből 54 401 minősül civil szervezetnek, és szervezetként átlagosan 10 millió forinttal gazdálkodtak (természetesen a valóságban nagyon egyenlőtlen a bevételek megoszlása). Forrás: www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qpg005a.html.
- ⁷ A munkába bevont szervek: Belügyminisztérium, Emberi Erőforrások Minisztériuma, Igazságügyi Minisztérium, Külgazdasági és Külügyminisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium, Országos Rendőr-főkapitányság, Terrorelhárítási Központ, Nemzeti Védelmi Szolgálat, Nem-

zeti Adó- és Vámhivatal, Információs Hivatal, Alkotmányvédelmi Hivatal, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ, Legfőbb Ügyészség, Országos Bírósági Hivatal. Forrás: NGM (2017).

- ⁸ Törékeny országokat sújtó szankciók listája az Európai Unió, valamint az Egyesült Államok részéről: www.bscn.nl/sanctions-consulting/sanctions-list-countries.
- ⁹ Az ICRG-eljárás során feltárták az adott ország pénzmosással és terrorizmusfinanszírozással kapcsolatos kockázatait. Ebből a nézőpontból ugyan nem különbözik a Moneyval tevékenységétől, viszont míg az Európa Tanács regionális, addig az FATF globális nemzetközi szervezet. Így nem meglepő, hogy az ICRG-vizsgálatok eredményei ráhatással lehetnek az adott ország nemzetközi megítélésére, amely végső soron a gazdasági fejlődésére is kihatással lehet. Az ICRG-vizsgálat a kockázatokat hordozó országok esetében kétféle, kevésbé kedvező eredményre juthat. Az úgynevezett *Public Statement* című dokumentumot a legkockázatosabb országok esetében bocsátják ki, jelenleg Irán és Észak-Korea esetében van érvényben. Az *Improving Global AML/CFT Compliance: Ongoing process* című dokumentum kibocsátása esetén stratégiai szintű hiányosságokat állapítottak meg a vizsgálat során. Jelenleg Afganisztán, Bosznia és Hercegovina, Etiópia, Irak, Laosz, Szíria, Uganda, Vanuatu és Jemen szerepel a listán.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Drog Fókuszpont (2017): *2017-es Éves Jelentés (2016-os adatok) az EMCDDA számára. „Magyarország”*. Nemzeti Drog Fókuszpont, http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_Jelentes_2017.pdf.
- Elliot, Larry: Heretics Welcome! Economics Needs a New Reformation. *The Guardian*, 17 December, www.theguardian.com/business/2017/dec/17/heretics-welcome-economics-needs-a-new-reformation?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201801.
- Gál István László (2016): A terrorizmus finanszírozásának fogalma és technikái a XXI. században. *Szakmai Szemle*, 14. évf., 2. sz., 81–98.
- Kondor Zsuzsanna (2017): 1. modul – Kohéziós politikai alapismeretek. In: Nyikos Györgyi (szerk.):

- Kohéziós politika 2014–2020. Az EU belső fejlesztés-politikája a jelen programozási időszakban.* Dialog Campus Kiadó, Budapest.
- Lentner Csaba (szerk.) (2015): *Adózási pénzügytan és államháztartási gazdálkodás. Közpénzügyek és államháztartástan II.* NKE Szolgáltató Kft., Budapest.
- Lentner Csaba – Zémán Zoltán (2017): A pénzmosság egyes jogi és gazdasági összefüggéseiről. *Miskolci Jogi Szemle*, 12. évf., 1. sz., 19–32.
- Moneyval (2016): *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures, Hungary. Fifth Round Mutual Evaluation Report.* European Council, September, www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer-fsrb/MER-Hungary-2016.pdf.
- Moneyval (2017): *Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism. Meeting Report,* Moneyval, December, <https://rm.coe.int/report-of-the-55th-plenary-session-/16807829c6>.
- NGM (2017): *Összefoglaló dokumentum a pénzmosság és a terrorizmus finanszírozása kockázatairól szóló Nemzeti Kockázateértékelés felülvizsgálatáról.* Nemzetgazdasági Minisztérium, http://ngmszakmaiteruletek.kormany.hu/download/6/3c/fl000/Kockazaterterkeles_AMLCFT_2017.pdf.
- Simon János (szerk.) (2016): *Huszonöt éve szabadon Közép-Európában.* Cepoliti Kiadó, Budapest.
- Tóth Zoltán Balázs (2016): A minisztériumok védelmi felkészítése. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 4. évf., 1. sz., 100–115.